

Nh ng năm "c i t o" mi n B c, tôi đ c chuy n đi khá nhi u tr i. T Lào Cai, xu ng Hoàng Liên S n, r i Ngh Tĩnh. Khi m i đ n Hoàng Liên S n, tôi đ c đ a đ n tr i Hang D i, n m sâu trong núi. Đây là m t vùng s n lâm ch ng khí, nên ch m i g n hai năm mà tôi đã có h n 20 ng i b n tù n m l i vĩnh vi n đ i s n đ i.

Sau đó, tôi đ c chuy n v tr i 6/ Nghĩa L . Tr i này n m g n Ban ch huy T ng Tr i, và cách tr i 5, n i giam gi g n 30 t ng lãnh mi n Nam, ch m t hàng rào và m y cái ao nuôi cá tr m c . Ban ngày ra ngoài lao đ ng, tôi v n g p m t vài ông th y cũ, k cho nhau nghe đ th chuy n vui bu n.

Ngày nh p tr i, sau khi "biên ch " xong, cán b giáo đ c tr i đ a 50 th ng chúng tôi vào m t cái l ng l p b ng n a, n n đ t, ng i ch "đ ng chí cán b qu n giáo" đ n ti p nh n. Vài phút sau, m t sĩ quan mang quân hàm th ng úy đi vào l ng. Đi u tr c tiên chúng tôi nhìn th y là anh ta ch còn m t cánh tay. Một n a cánh tay kia ch là tay áo b ng kaki Nam Đ nh, buông th ng xu ng và ph t ph qua l i theo nh p đi c a anh. Không khí tr nên ng t ng t. Không nói ra, nh ng có l trong đám tù chúng tôi ai cũng có cùng m t suy nghĩ: - Đây m i đích th c là n máu đây, bi t tr nh th nào cho đ ?

Nh ng b t ng , ng i cán b qu n giáo đ n tr c chúng tôi, mi ng n n c i. Nhìn khuôn m t hi n lành, và ánh m t th t thà, chúng tôi cũng b t lo âu.

B ng m t gi ng đ t s t Ngh T nh, anh qu n giáo gi i thi u tên mình: Nguy n văn Thà, r i "báo cáo" m t s n i quy, yêu c u c a Tr i. Anh đ a cho anh đ i tr ng m t t p v h c trò, phát cho anh em m i ng i m t t gi y đ làm b n "lý l ch trích ngang".

Tôi đang ng i h y hoáy vi t cái b n kê khai lý l ch ba đ i v i bao nhiêu th "t i" đ i bi n trên tr i mà tôi đã thu c lòng t lâu l m - b i đã ph i vi t đ n c tr m l n, ngay c nh ng l n b đánh th c lúc n a đêm - b ng nghe ti ng anh qu n giáo h i:

- Trong này có anh nào thu c S 23?

Tôi im l ng giây lát r i lên ti ng:

- Th a cán b , có tôi .

- Anh trung đoàn m y.

- Trung Đoàn 44.

- V□ y anh có tham d□ tr□ n đánh Trung Nghĩa □ KonTum đ□ u mùa hè 1972?

- Vâng, có □ .

Anh qu□ n giáo đ□ a cánh tay b□ m□ t m□ t n□ a, ch□ còn cái tay áo đong đ□ a, lên:

- Tôi b□ m□ t cánh tay này trong tr□ n đó.

Nhìn qua anh em, th□ y t□ t c□ m□ i con m□ t đ□ u đ□ n v□ phía tôi. Đ□ l□ y l□ i bình tĩnh, tôi làm ra v□ ch□ đ□ ng:

- Lúc □ y cán b□ □ đ□ n v□ nào?

- Tôi □ trung đoàn xe tăng thu□ c S□ 320.

Anh qu□ n giáo r□ o m□ t nhìn quanh, r□ i h□ gi□ ng ti□ p t□ c:

- Tr□ n □ y đ□ n v□ tôi thua n□ ng. C□ m□ t ti□ u đoàn tăng c□ a tôi còn có 2 chi□ c. Chi□ c T54 c□ a tôi b□ b□ n cháy. Tôi thoát đ□ □ c ra ngoài, nh□ ng b□ các anh b□ t làm tù binh.

- Sau đó cán b□ đ□ □ c trao tr□ ? tôi h□ i.

- Tôi b□ th□ □ ng n□ ng l□ m, do chính đ□ n trong xe tôi phát n□ . Tôi đ□ □ c các anh đ□ a v□ quân y vi□ n Pleiku ch□ a tr□ . Nh□ v□ y mà tôi còn s□ ng và đ□ □ c trao tr□ tù binh đ□ t cu□ i cùng năm 1973,

sau khi có hi□ p đ□ nh Ba Lê.

Đ□ o đó, mi□ n B□ c, đ□ c bi□ t trên vùng Hoàng Liên S□ n, tr□ i l□ nh l□ m. M□ i láng đ□ □ c đào m□ t cái h□ m gi□ a nhà, đ□ t nh□ ng g□ c cây đ□ □ c anh em nh□ t ngoài r□ ng, sau gi□ lao đ□ ng, mang v□ s□ □ i □ m. T□ i nào, anh qu□ n giáo cũng xu□ ng sinh ho□ t v□ i anh em. G□ i là sinh ho□ t, nh□ ng th□ c ra anh ch□ tâm tình nh□ ng chuy□ n vui bu□ n đ□ i lính, thăm h□ i hoàn c□ nh c□ a anh em tù, và khuyên anh em nên c□ g□ ng gi□ gìn s□ c kh□ e, đ□ ng làm đ□ u gì sai ph□ m đ□ không ph□ i nghe m□ y ông cán b□ n□ ng l□ i. Anh th□ □ ng nói:

- Tôi r□ t đau lòng, khi th□ y các anh ph□ i nghe nh□ ng l□ i thô l□ . Tôi bi□ t các anh đ□ u là nh□ ng ng□ □ i có trình đ□ văn hóa và ai cũng đã t□ ng ch□ huy.

Mùa đông, không tr□ ng tr□ t đ□ □ c, nên kh□ u ph□ n ăn c□ a m□ t người tù ch□ có m□ t mi□ ng bánh mì đen b□ ng hai ngón tay, ho□ c l□ ng m□ t bát b□ p h□ t. Ph□ n thi□ u ăn, m□ t ph□ n □ m □ □ t thi□ u v□ sinh, nên nhi□ u anh em tù b□ b□ nh ki□ t l□ . Thu□ c men hoàn toàn không có, nên b□ nh kéo dài lâu ngày. Nhi□ u ng□ □ i đ□ ng không v□ ng.

M□ t bu□ i chi□ u cu□ i đông, m□ a phùn r□ rích, s□ □ ng mù giǎng kín c□ thung lũng tr□ i tù, c□ đám tù chúng tôi ng□ i co ro trong lǎng, c□ nhai t□ ng h□ t b□ p c□ ng nh□ viên s□ i, nhìn ra cánh đ□ ng phía tr□ □ c, th□ p thoáng m□ t ng□ □ i mang áo t□ i (lo□ i áo m□ a k□ t b□ ng lá cây) ch□ y lúp xúp t□ ch□ này đ□ n ch□ khác, cho đ□ n khi tr□ i t□ i.

Đêm đó, nh□ th□ □ ng l□ , anh Thà xu□ ng sinh ho□ t v□ i anh em bên b□ p l□ a. Anh b□ o nh□ anh đ□ i tr□ □ ng:

- Tôi đ□ m□ t gi□ cá đàng sau lǎng. Tr□ □ c gi□ ng□ , anh ra mang vào, chia cho m□ y anh b□ b□ nh ki□ t l□ đàng m□ t s□ c đ□ các anh b□ i đ□ □ ng. Nh□ gi□ kín, đ□ ng đ□ trên bi□ t. Bây gi□ anh em m□ i hi□ u, ng□ □ i mà chi□ u nay, đ□ t l□ b□ t cá ngoài đ□ ng ru□ ng chính là qu□ n giáo Thà. Ai cũng c□ m đ□ ng.

Bi□ t là anh em tù b□ đói tri□ n miên, nh□ t là sau mùa đông dài, m□ t bu□ i sáng đ□ u mùa xuân, qu□ n giáo Thà đ□ a c□ đ□ i 50 ng□ □ i tù lên m□ t đ□ i tr□ ng toàn s□ n c□ a m□ t h□ p tác xã nào đó. S□ n đ□ u mùa, c□ còn nh□ . Anh ch□ cho anh em cách đào l□ y c□ mà thân s□ n v□ n còn nguyên; đào m□ y cái b□ p "Hoàng C□ m" đ□ lu□ t s□ n mà không ai phát hi□ n có khóí. Anh đ□ t hai anh tù xu□ ng đ□ i xách hai thùng n□ □ c mang lên, căn đ□ n anh em thay phiên nhau lu□ t s□ n ăn cho no. Anh đích thân □ l□ i đ□ ng gác, n□ u có ai vào, anh v□ ra l□ nh "chu□ n b□ đi v□ ", anh em t□ c kh□ c

□ cu□ i hai con đ□ □ ng

Tác Giả: Ph□ m Tín An Ninh

Thứ Sáu, 16 Tháng 1 Năm 2009 04:57

đ□ u h□ t "tang v□ t" xu□ ng m□ t cái h□ đã đào s□ n.

D□ □ ng nh□ đó là cái ngày duy nh□ t mà 50 ng□ □ i tù chúng tôi đ□ □ c no -dù ch□ là no s□ n-
Không bi□ t t□ i hôm □ y, trong gi□ "giao ban", qu□ n giáo Thà đã báo cáo v□ i ban ch□ huy tr□ i là
đ□ i tù c□ a chúng tôi đã phát đ□ □ c bao nhiêu hecta r□ ng?

M□ i □ n ra bãi th□ y anh em lao đ□ ng n□ ng nh□ c, anh Thà b□ o nh□ :

- Anh em làm vi□ c v□ a ph□ i, khi nào m□ t thì ta ngh□ . Nh□ gi□ gìn s□ c kh□ e, vì th□ i gian c□ i t□ o
còn dài □ m.

Vào m□ t đ□ p T□ t, c□ m gi□ y ngh□ phép trong tay, nh□ ng anh không v□ nhà, mà □ □ i v□ i anh em.
S□ ti□ n □ □ ng v□ a lãnh đ□ □ c, anh mua m□ y bán thu□ c Lào, vài ký k□ o □ c, bi□ u anh em ăn t□ t.
L□ n □ y, anh tâm s□ th□ t nhi□ u v□ i anh em:

- L□ n b□ th□ □ ng năm 1972 □ Kontum, tôi nghĩ là tôi đã ch□ t. V□ t th□ □ ng quá n□ ng, □ i ph□ i n□ m
trong r□ ng r□ m m□ t mình, không có th□ c ăn, n□ □ c u□ ng. Trong lúc tuy□ t v□ ng nh□ t, tôi b□ t ng□
đ□ □ c m□ t đ□ n v□ c□ a S□ 23 các anh phát giác. Các anh băng bó v□ t th□ □ ng, cho tôi ăn u□ ng,
t□ n tình săn sóc tôi nh□ m□ t ng□ □ i đ□ ng ng□ . Các anh luân phiên khiêng tôi ra kh□ i khu r□ ng
r□ m, g□ i máy bay t□ n th□ □ ng đ□ n đ□ a tôi v□ b□ nh vi□ n. Tr□ i t□ i, máy bay ch□ a xu□ ng đ□ □ c, đ□ o
m□ y vòng, thì v□ trí b□ □ . Các anh b□ pháo kích, may mà không có ai b□ th□ □ ng. Các anh □ i
ph□ i v□ i vàng di chuy□ n đi n□ i khác. C□ khu r□ ng ch□ có m□ t khe đá là n□ i trú □ n an toàn, các
anh □ i dành cho tôi, r□ i phân tán m□ ng. Tôi đ□ □ c hai anh y tá săn sóc su□ t c□ đêm. Ng□ □ i ch□
huy hôm □ y là m□ t anh r□ t tr□ , mang quân hàm trung úy, m□ y □ n ôn t□ n h□ i thăm tôi và khuyên
tôi c□ g□ ng đ□ đ□ □ c đ□ a v□ quân y vi□ n ch□ a tr□ . Anh còn cho tôi n□ a bao thu□ c lá còn □ i c□ a
anh, b□ o tôi hút thu□ c đ□ quên b□ t c□ n đau c□ a v□ t th□ □ ng. Sáng s□ m hôm sau, tôi đ□ □ c máy
bay t□ n th□ □ ng đ□ a tôi v□ quân y vi□ n Pleiku. □ đây, m□ c dù tôi ph□ i n□ m riêng, nh□ ng đ□ □ c bác
sĩ các anh chăm sóc t□ n tình. T□ t c□ đã đ□ i x□ v□ i tôi nh□ ng□ □ i đ□ ng đ□ i. Có □ n, m□ t phái đoàn
đ□ n □ y □ o th□ □ ng binh các anh, h□ cũng đ□ n thăm, cho tôi quà, và an □ i tôi th□ t chân tình. V□ t
th□ □ ng v□ a lành, thì tôi đ□ □ c □ nh trao tr□ tù binh. Khi chia tay, b□ nh vi□ n còn cho tôi nhi□ u
thu□ c men và m□ t s□ đ□ dùng. Lòng tôi tràn ng□ p c□ m xúc. Tôi ngh□ n ngào tr□ □ c tình con
ng□ □ i, tình dân t□ c mà các anh đã dành cho tôi. Tình c□ m □ y tôi chôn ch□ t t□ n đáy lòng, không
dám tâm s□ cùng ai, vì lòng tôi lúc nào cũng nghĩ đ□ n v□ con tôi, và nh□ t là ng□ □ i m□ già g□ n
tu□ i 80 đang ngày đêm mong ch□ tôi tr□ v□ .

Anh c□ g□ ng gi□ bình tĩnh, nh□ ng rõ ràng là gi□ ng nói c□ a anh s□ p ngh□ n ngào.

- Khi v□ □ i ngoài B□ c, ng□ □ i ta có còn tin c□ y anh không? - m□ t anh từ h□ i.

- Ngay sau khi đ□ □ c trao tr□ , tôi ph□ i v□ t h□ t thu□ c men và nh□ ng th□ các anh cho. Tôi c□ đ□ u m□ y viên thu□ c tr□ sinh phòng nhi□ m trùng, nh□ ng h□ khám xét k□ quá, tôi ph□ i tìm cách v□ t đi. Tr□ □ c khi đ□ a v□ B□ c, chúng tôi đ□ □ c h□ c t□ p h□ n m□ t tháng, làm ki□ m đi□ m và lên án s□ đ□ i x□ tàn ác c□ a các anh. Tôi th□ y x□ u h□ □ m khi nói đi□ u ng□ □ c □ i, nh□ ng r□ i ai cũng th□ , không th□ làm khác h□ n. Chính vì v□ y mà lòng tôi c□ đ□ ng v□ t mãi cho đ□ n hôm nay.

Th□ i gian vàng son c□ a năm m□ □ i ng□ □ i từ đ□ i 4 tr□ i 6/ Nghĩa L□ , Hoàng Liên S□ n, kéo dài không quá sáu tháng.

M□ t bu□ i sáng s□ m, khi s□ □ ng mù còn v□ □ ng trên thung lũng tr□ i tù, m□ t ng□ □ i đ□ p chi□ c xe đ□ p v□ i v□ r□ i ban ch□ huy tr□ i. Sau xe đèo theo m□ t cái r□ □ ng b□ ng g□ và m□ t túi đeo □ ng b□ đ□ i. M□ t vài anh em nh□ n ra anh Thà và báo cho anh em. C□ m□ t đ□ i năm m□ □ i ng□ □ i tù v□ a m□ i th□ c đ□ y, còn gái ng□ , ch□ y ùa ra sân, v□ y tay g□ i. Anh Thà không nhìn □ i, đ□ a cánh tay ch□ còn m□ t n□ a lên v□ y v□ y, r□ i bi□ n đ□ ng tr□ □ c c□ ng tr□ i.

* * *

Chi□ c thuy□ n nh□ mang theo trên 30 ng□ □ i v□ □ t bi□ n, trong đó có tôi và ba ng□ □ i b□ n cùng tù □ Nghĩa L□ ngày tr□ □ c, ra đ□ n h□ i ph□ n qu□ c t□ hai ngày thì g□ p bão. Chúng tôi may m□ n đ□ □ c m□ t chi□ c tàu chuyên ch□ đ□ u h□ a c□ a v□ □ ng qu□ c Nauy, trên đ□ □ ng t□ Nh□ t sang Singapore, c□ u v□ t. Hai ngày đêm trên tàu là c□ m□ t thiên đ□ □ ng. T□ v□ thuy□ n tr□ □ ng đ□ n anh th□ y th□ , ch□ bác sĩ, y tá, đ□ u h□ t lòng sẵn sóc lo □ ng cho chúng tôi. Hôm r□ i tàu đ□ đ□ □ c chuy□ n đ□ n tr□ i t□ n□ n Singapore, chúng tôi quá xúc đ□ ng không ai c□ m đ□ □ c n□ □ c m□ t. T□ t c□ th□ y th□ đoàn đ□ u ra đ□ ng thành hai hàng dài trên boong tàu, ai n□ y đ□ u khóc s□ □ t m□ □ t ôm □ y t□ ng ng□ □ i chúng tôi mà chia tay. R□ i nh□ ng ngày s□ ng trong tr□ i, chúng tôi đ□ □ c th□ y cô giáo và ông đ□ i s□ Nauy, th□ □ ng xuyên có m□ t lo □ ng cho chúng tôi đ□ đi□ u. Chúng tôi v□ a xúc đ□ ng v□ a đau đ□ n. N□ i đau c□ a m□ t ng□ □ i v□ a m□ i b□ anh em m□ t nhà hành h□ , đ□ i xô đ□ n b□ □ c đ□ □ ng cùng, ph□ i b□ nhà b□ x□ đ□ thoát thân trong cái ch□ t, b□ y gi□ □ i đ□ □ c nh□ ng k□ xa □ không cùng ngôn ng□ , màu da, màu tóc, □ i h□ t lòng đùm b□ c yêu th□ □ ng. Mang cái ân tình đó, chúng tôi ch□ n Nauy là n□ i t□ m g□ i ph□ n đ□ i còn □ i c□ a mình.

B□ n anh em, nh□ ng ng□ □ i cùng tù Nghĩa L□ năm nào, đ□ □ c s□ p x□ p □ g□ n nhau. M□ i ngày g□ p nhau đ□ u nh□ c □ i nh□ ng năm tháng kh□ n kh□ trong tù. Đ□ c bi□ t khi nh□ c t□ i qu□ n giáo Thà, ai trong chúng tôi cũng ng□ m ngủi, nghĩ đ□ n m□ t ng□ □ i không cùng chi□ n tuy□ n mà còn có đ□ □ c t□ m lòng. Sau □ n b□ "h□ t□ ng công tác" □ tr□ i tù Nghĩa L□ , không bi□ t anh đi v□ đâu, nh□ ng ch□ c ch□ n là b□ y gi□ cũng v□ t v□ □ m.

Sau hai năm theo h□ c, tôi đ□ □ c nh□ n vào làm trong ngân hàng b□ u đi□ n trung □ □ ng. T□ i đây, tôi quen v□ i Kenneth Hansen, m□ t b□ n đ□ ng nghi□ p còn tr□ tu□ i, □ i □ g□ n nhà, nên sau này tr□ n

thân tình. Anh ta là sinh viên đang theo học kinh tế, chỉ làm việc thêm ngoài giờ học. Làm chung gần một năm, thì anh bỏ Navy này rồi đi làm việc nhàn vào một công ty lớn và sang làm việc chi nhánh bên ngoài.

Bên đi vài năm, một hôm anh gọi điện thoại báo là sẽ đến thăm tôi và đem đến cho tôi một bức thư. Và đúng là bức thư thật, vì cùng đến với anh là một người con gái Việt nam. Anh gọi tôi vui vẻ chỉ nói tôi, đó là vợ hôn thê của anh.

Cô gái tên Đoàn, nói tiếng Hà Nội chính tông. Gần chúng tôi một nơi xa, cô vui mừng lắm, nhún vai khi nhìn thấy mình nhấc tay treo trên tường, mang quân phục và cấp bậc của quân đội VNCH, cô có vài ấn tượng. Bị thuyết phục, chúng tôi cũng niềm nở, đưa ra cho cô một số tiền. Cô cho biết cô là bạn thân với nhà ca sĩ Ái Vân trước hai người còn đi học ở Hà Nội. Sau sáu năm du học ở Đông Đức, rồi Liên Xô, cô đi sang thành phố Berlin. Chính tại đây cô có dịp gặp và quen với chàng trai Navy này. Khi này cô đã có chồng và một đứa con trai. Người chồng cùng du học ở Liên Xô, sau này trở thành một cán bộ cao cấp trong ngành dầu khí tại Hà Nội. Sau thời gian học tập ở Berlin, cô đi làm bạn bè và người thân cho biết là anh chồng đã cấp một cô gái khác chỉ một vài tuần sau ngày cô đi. Cô đem việc này nói phớt lờ với chồng, rồi bỏ anh ta hành hung và nói nhảm nhí. Cô về nhà buồn về gia đình, bỏ chồng, xin sang học tiếp chương trình Tiến sĩ tại một trường ở Đông Đức.

Sau ngày bức thư của Bá Linh ô nhiễm nhân dân Đức phá sụp, nước CHND Đức (Đông Đức) bắt đầu không còn nữa. Cô không về nước mà tìm cách trốn sang Tây Đức. Qua một thời gian hết sức khó khăn, cô may mắn liên lạc được với anh Kenneth Hansen, đã đi làm lãnh sự sang Navy. Biết cô thuộc gia đình một đảng viên cấp cao cấp, biết cô đi du học ở nhiều nước thuộc khối cộng sản trên đây, nên tôi không hỏi vì sao cô đi. Sau này chính Kenneth Hansen, cho biết, bạn của cô trước kia là đứa con gái Việt Nam tại Liên Xô cũ. Sau ngày Liên Xô sụp đổ, kéo theo sự tan vỡ của toàn khối cộng sản Đông Âu, ông xót xa nhìn ra được một điều gì đó. Trước Việt Nam, ông không còn được nhà nước Cộng sản trả lương, trở thành kẻ bất mãn, cả ngày nằm nhà không tiếp xúc với ai.

Sau một thời gian, được cấp học bổng sang Navy, cô Đoàn trở về Việt Nam thăm gia đình, đến biết là người cha già đang ốm nặng. Nhân tiện xin mang đến con trai sang Navy với cô. Việc cô Đoàn trở về Hà Nội, làm tôi nghĩ đến anh quân giáo Nguyễn Văn Thà trước đây. Tôi cùng với mấy người bạn tù cũ, góp một số tiền khoảng 800 đôla, nhờ cô Đoàn về Nghệ Tĩnh tìm và trao cho anh, nhờ đó chút lòng biết ơn một người bao nhiêu năm sống trong đăm đăm ngục tù mà vẫn còn giữ sạch đức tâm lòng. Việc tìm anh không phải dễ dàng, vì chúng tôi không biết nơi ở của anh. Trong một nháy mắt và niềm tin, chỉ vài ngày sau: "ông Nguyễn Văn Thà, quân giáo Nghệ Tĩnh, khoảng năm 1979 là trưởng ban, làm quân giáo tại tù cải tạo số 6/ Nghĩa

L□, Hoàng Liên S□ n ". Cô Đoan vui v□ nh□ n □ i và h□ a s□ tìm đ□ m□ i cách đ□ g□ p ho□ c liên □ c anh Thà. Cô cũng cho bi□ t là cô có ông chú h□ hi□ n làm vi□ c t□ i b□ qu□ c phòng. Cô s□ nh□ ông ta tìm h□.

M□ t tháng sau, cô Đoan tr□ □ i Nauy, báo cho chúng tôi bi□ t là ông chú c□ a cô không tìm th□ y tên Nguy□ n văn Thà trong danh sách sĩ quan. Ông đoán là anh ta đã b□ ph□ c viên t□ lâu □ m r□ i. Cô đã đích thân vào Ngh□ Tĩnh, h□ i thăm m□ i c□ quan, nh□ ng không ai bi□ t. Cu□ i cùng cô ph□ i thuê m□ y t□ báo đ□ a ph□ □ ng đ□ ng □ i nh□ n tin, trong đó có ghi s□ đi□ n tho□ i c□ a tôi. Cô còn cho bi□ t là nhân ti□ n có m□ t □ Ngh□ Tĩnh thì cô nh□ h□ thôi, ch□ không có nhi□ u hy v□ ng gì, vì ch□ m□ t ít ng□ □ i □ thành ph□ có báo đ□ c.

Th□ i gian trôi qua, b□ n b□ u bao nhiêu vi□ c làm ăn, lo cho con cái, đ□ k□ p h□ i nh□ p vào đ□ i s□ ng trên quê h□ □ ng m□ i, chúng tôi không còn ai nh□ c đ□ n chuy□ n anh Thà.

B□ ng m□ t hôm, khi đang say ng□, nghe ti□ ng đi□ n tho□ i reo, tôi gi□ t mình t□ nh gi□ c. Xem đ□ ng h□, h□ n hai gi□ sáng. Mùa đông B□ c Âu, nhi□ t đ□ bên ngoài c□ a s□ ch□ - 20 đ□ C. Tôi ái ng□ i. Gi□ này mà ai gi□ i đi□ n tho□ i thì ph□ i có đi□ u gì kh□ n c□ p □ m. Tôi b□ c □ ng nghe, Đ□ u giây bên kia là gi□ ng m□ t cô gái, nói ti□ ng Vi□ t r□ t khó nghe. Cô h□ i h□, nh□ ng r□ t □ phép, xin đ□ □ c g□ p tôi. Cô c□ n th□ n nh□ c □ i tên tôi hai □ n, v□ i đ□ y đ□ h□ và tên.

- Xin □ i, cô là ai và đang □ đâu □ ? Tôi h□ i.

- D□, cháu là Hà, Nguy□ n Th□ Hà, cháu đang □ Ba Lan □.

Tôi im □ ng. Thoáng □ c □ i trong trí nh□ ng tôi không nh□ là mình đã quen ai tên Hà. Bên kia đ□ u giây, cô gái lên ti□ ng:

- Bác có còn nh□ ông Thà, làm qu□ n giáo □ Nghĩa □ không □ ?

- Ông Thà, Nguy□ n văn Thà, Bác nh□, nh□ ng cô là gì c□ a ông Thà, và sao □ i □ Ba-Lan?

- D□, ông Thà là b□ cháu. Cháu □ Ba-Lan v□ i m□ t đ□ a em trai. B□ n cháu kh□ □ m Bác □.

Ti□ ng cō gái s□ t sùì.

- Cháu cho bác s□ phōn, bác g□ i □ i ngay, đ□ cháu kh□ i t□ n ti□ n.

Tôi g□ i □ i, và nghe tâm s□ nǎo n□ c□ a cō gái. Cō và em trai, tên T□nh, đ□□ c b□ m□ lo □ ng, ch□ y v□ y, bán h□ t đ□ đ□ c trong nhà, k□ c□ chi□ c xe đ□ p Trung qu□ c mà cha cō nâng niu nh□ là m□ t th□ gia b□ o, vay m□□ n thêm, lo cho hai ch□ em cō sang lao đ□ ng □ Ba-Lan. Sau khi chính quy□ n c□ ng s□ n Ba-Lan b□ cu□ n theo làn sóng dân ch□ □ Đông Âu, ch□ em cō cùng h□ u h□ t nh□ ng ng□□ i đ□□ c chính quy□ n Vi□ t Nam g□ i sang lao đ□ ng, đã không v□ n□□ c, tr□ n □ □ i. Vì s□ ng b□ t h□ p pháp, nên không tìm đ□□ c vi□ c làm chính th□ c. H□ u h□ t làm chui, buôn bán thu□ c lá □ u. M□ t s□ tr□ thành ǎn c□ p, bǎng đ□ ng, quay □ i c□□ p bóc ho□ c t□ ng ti□ n chính nh□ ng người đ□ ng h□□ ng, đ□ ng c□ nh. S□ ng□□ i Vi□ t này tr□ thành m□ i b□ n tâm không nh□ cho nh□ ng chính quy□ n m□ i □ các n□□ c Đông Âu.

Hai ch□ em cō Hà thuê m□ t căn gác nh□ trong thành ph□ Warszawa, nh□ n thu□ c lá c□ a m□ t ng□□ i khác, mang đi bán. Nh□ ng m□ i □ n dành đ□ m đ□□ c m□ t ít, ch□ a k□ p g□ i v□ giúp gia đình thì b□ c□□ p s□ ch. M□ t hôm, c□ u em trai nh□ n thu□ c lá mang đi bán, b□ c□ nh sát b□ t và phát hi□ n là s□ thu□ c lá kia v□ a b□ m□ t c□ p t□ i m□ t c□ a hàng Ba-Lan. Vì v□ y c□ u em trai b□ nh□ t vào tù, còn cō Hà thì đang b□ truy nǎ. Vi□ c x□ y ra m□ t ngày tr□□ c khi cō Hà g□ i đ□□ n tho□ i cho tôi.

- Bǎy gi□ cháu đang □ đǎu? Tôi h□ i.

- Cháu đang tr□ n □ nhà m□ t người b□ n, nh□ ng cō ta không dám ch□ a cháu lâu. Cháu không bi□ t ph□ i làm sao, thì b□ t ng□ nh□ đ□□ n lá th□ c□ a ba cháu g□ i cho cháu cách nay vài tháng. Ba cháu b□ o cháu trong tr□□ ng h□ p r□ t c□ n thi□ t m□ i g□ i cho bác.

- Ba cháu bǎy gi□ làm gì?

- Ông b□ □ m □ ng. Cách nay hai năm b□ tai bi□ n m□ ch máu não, li□ t n□ a ng□□ i, nên ch□ n□ m m□ t ch□ . Vì v□ y nên ch□ em cháu tr□ n □ □ i đǎy đ□ ki□ m ti□ n g□ i v□ cho b□ cháu đ□□ u tr□ và s□ ng qua ngày bác □ .

Tôi ghi s□ đ□□ n tho□ i, đ□ a ch□ ng□□ i b□ n c□ a Hà, tên nhà tù mà T□nh, em trai c□ a Hà đang b□ giam gi□ , tr□ n an và h□ n s□ g□ p cō trong m□ t ngày r□ t g□ n □ Ba-Lan. Tôi nh□ t□ i m□ t ng□□ i b□ n Ba-lan, anh Zbigniew Piwko. Chúng tôi quen khá thân lúc c□ hai v□ a m□ i đ□□ n Nauy. Anh ta □ n h□ n tôi ba tu□ i. Tr□□ c kia là m□ t đ□ i tá không quân, ch□ huy một không đoàn chi□ n đ□ u thu□ c quân đ□ i c□ ng s□ n Ba-Lan. V□ sau. anh ta ng□ m □ ng h□ Công Đoàn Đoàn K□ t do ông Walesa lãnh đ□ o. Hành tung b□ i □ , trong khi b□ truy b□ t, anh đã □ y m□ t chi□ c tr□ c thǎng, ch□ gia đình, g□ m ng□□ i v□ và hai đ□ a con, bay sang Tây Đ□ c. Theo s□ th□ nh c□ u c□ a anh, gia đình anh đ□□ c chính ph□ Nauy đ□ c bi□ t nh□ n cho t□ n□ n chính tr□ .

anh còn nh□ đ□ n tôi. Đ□ c th□ c□ a cháu Hà t□ Ba-Lan g□ i v□ , cùng v□ i s□ ti□ n c□ a các anh g□ i cho, lòng tôi c□ m xúc đ□ n ngh□ n ngào. Tôi và gia đình xin muôn vàn c□ m t□ . Các anh làm tôi nh□ t□ i m□ t câu nói c□ a Các-Mác: Ch□ có loài súc v□ t m□ i quay l□ ng tr□ □ c c□ nh kh□ n kh□ c□ a đ□ ng lo□ i". Ngày nay, c□ th□ gi□ i đ□ u lên án Mác, nh□ ng n□ □ c m□ t th□ i l□ y ch□ nghĩa Mác làm ánh đ□ c soi đ□ □ ng, bây gi□ cũng đã t□ b□ Mác, ch□ còn m□ t vài n□ i l□ y Mác làm b□ c bình phong đ□ che đ□ y nh□ ng m□ c nát □ phía bên trong, nh□ ng câu nói trên kia c□ a Mác, v□ i tôi, v□ n mãi mãi là m□ t l□ i vàng ng□ c. Đi□ u t□ h□ i là nh□ ng k□ m□ t th□ i theo Mác đã luôn luôn làm ng□ □ c l□ i l□ i nói này c□ a Mác.

Chúng tôi m□ ng cho các anh đã đ□ a đ□ □ c gia đình ra kh□ i n□ □ c. M□ c dù tôi bi□ t m□ t ng□ □ i ph□ i b□ quê h□ □ ng mà đi, còn đau đ□ n nào h□ n. Ngay c□ con cái chúng tôi, v□ t v□ bi□ t ch□ ng nào, mà tôi cũng đành khuyên các cháu ph□ i ra đi đ□ may ra còn tìm đ□ □ c m□ t chút t□ □ ng lai, giá tr□ nào đó c□ a ki□ p con ng□ □ i.

Ph□ n tôi, sau khi b□ ki□ m đi□ m n□ ng n□ □ tr□ i Nghĩa L□ , tôi b□ đi□ u ra m□ t tr□ n ph□ □ ng B□ c, trong th□ i k□ gi□ c bành tr□ □ ng Trung Qu□ c tràn qua biên gi□ i. Nh□ th□ □ ng t□ t, tôi đ□ □ c b□ trí m□ t công tác l□ t v□ t h□ u c□ n. M□ t tr□ n k□ t thúc, tôi b□ ph□ c viên v□ nhà, ti□ n ph□ c□ p không đ□ nuôi chính b□ n thân. Tôi ch□ còn m□ t cánh tay mà ph□ i phát r□ y tr□ ng rau đ□ ph□ giúp gia đình.

H□ n ba năm nay, tôi b□ □ m n□ ng, n□ m li□ t gi□ □ ng. Nh□ ch□ em cháu Hà g□ i ti□ n v□ nuôi tôi và c□ gia đình, tôi m□ i còn s□ ng đ□ □ c đ□ n hôm nay. Bi□ t tr□ n l□ i Ba Lan, không có gi□ y t□ , hai cháu s□ khó khăn ghê l□ m, nh□ ng v□ n còn h□ n là v□ l□ i bên này. Có làm su□ t ngày cũng ch□ ng đ□ ăn. May mà nh□ các anh h□ t lòng giúp hai cháu. Cái □ n này bi□ t khi nào chúng tôi m□ i tr□ đ□ □ c cho các anh đây.

Tôi bi□ t mình không còn s□ ng bao lâu. Cu□ i đ□ i m□ t con ng□ □ i, tôi nghi□ m rõ đ□ □ c m□ t đi□ u: Ch□ có cái tình con ng□ □ i v□ i nhau m□ i th□ c s□ quý giá và t□ n t□ i mãi v□ i th□ i gian. Nh□ ng ch□ đ□ này, ch□ nghĩa n□ , cu□ i cùng cũng ch□ là nh□ ng đám mây đen bay trên đ□ u. Đôi khi che ta đ□ □ c chút n□ ng, nh□ ng nhi□ u lúc đã trút bao c□ n m□ a lũ xu□ ng đ□ làm kh□ n kh□ c□ nhân gian..."
* * * * *

Không ng□ lá th□ đ□ u tiên này cũng là lá th□ cu□ i cùng chúng tôi nh□ n đ□ □ c t□ anh Thà. Anh đã qua đ□ i sau đó không lâu. Nghe cháu Hà k□ l□ i. Khi h□ p h□ i, anh b□ o v□ anh mang m□ y cái huy ch□ □ ng, anh đ□ □ c c□ p trong th□ i chi□ n tranh, đào l□ chôn xu□ ng phía sau nhà. Anh th□ m thì: xin hãy chôn ch□ t h□ tôi cái quá kh□ đau th□ □ ng và l□ m l□ đó l□ i.

□ cu□ i hai con đ□ □ ng

Tác Giả: Ph□ m Tín An Ninh

Thứ Sáu, 16 Tháng 1 Năm 2009 04:57

Chính nó đã gây bi□ t bao chia lìa, tang tóc, và s□ thù h□ n gi□ a nh□ ng ng□ □ i anh em cùng m□ t m□ , không bi□ t s□ kéo dài cho đ□ n bao gi□ ?

Ph□ m Tín An Ninh

(V□ □ ng Quốc Na-Uy)